

“Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz” der Lenin, Ne Yapmalı’da ama bu belirlemenin tersi de doğrudur: devrimci pratik olmadan devrimci teori de olmaz. Hangi belirlemenin ne zaman geçerli olacağı içinde bulunulan duruma bağlıdır.

1925 yılında Çin Komünist Partisi ülkede işçi sınıfının önemli bölümünün bulunduğu Şanghay’da ayaklanma düzenler. Ayaklanma bastırılır ve 25.000 kişi öldürülür. Mao’nun uzun yürüyüşle yarı feodal ülkenin iç kesimine çekilmesi bu ağır yenilgiden sonradır. Çin’de köylülerin yıllardan beri süren kendiliğinden ayaklanmaları örneğini de dikkate alarak düşmanla birlikte yaşayan kurtarılmış üs bölgeleri temelinde gelişen halk savaşı yaşanan pratikle birlikte teorik ifadesini bulur.

Burada teori değil pratik önce gelmiştir. Teori, Ekim Devrimi’nde hayata geçirilenin benzeridir ve işçilerin yoğun olduğu bir kentte yapılan ayaklanma denemesi ağır yenilgiyle sonuçlanmıştır.

Keza yarı sömürge ülkelerde ulusal burjuvaziyle ittifak konusunda da doğru teori, pratiğin bilinen teoriyi yalanlamasıyla ortaya konulabilmiştir.

Yarı sömürge yarı feodal ülkelerde ulusal burjuvazi Lenin tarafından işçilerin ittifak güçleri arasında sayılır. Birinci Doğu Halkları Kurultayı’nda Hindistanlı bir komünist olan Roy, Lenin’in bu görüşüne karşı çıkar ve ulusal burjuvazinin dikkatli olunması gereken kaypak bir müttefik olduğunu savunur. Kendisini doğal olarak pek ciddiye alan olmaz. Teoriyi savunan Lenin’dir ve arkasında da Ekim devrimi pratiği vardır.

Çarlık Rusyası sömürgeci bir devlet iken, Çin yarı sömürge bir ülkedir. Hindistan ise o yıllarda tam sömürgeci. Stalin ve 3. Enternasyonal’in ısrarıyla Çin’deki ulusal burjuvaziyi temsil eden Komüntang ile işbirliği yapan ÇKP, bunun faturasını ağır yenilgiyle ödeyecektir.

Çin devriminin sonraki aşamalarında, Japon işgaline karşı Komüntang ile yeniden işbirliği yapılır ama bu kez hem ÇKP iyi bir özgüce sahiptir hem de karşısındakinin güvenilmezliğini bilmektedir.

Che'nin "devrim için şartların her zaman olgunlaşması gerekmez, bazı durumlarda silahlı eylemin kendisi bu şartları olgunlaştırabilir" görüşü de ancak Küba devriminden sonra geçerlik kazanacaktır. Burada "bazı durumlar"ın ne olduğu ülkenin ve dünyanın durumuna göre sürekli değişir.

Teorinin önemi ve gücü konusunda önemli bir örnek olarak Lenin'in Nisan Tezleri gösterilebilir. Bu Tezler olmasaydı, Ekim devrimi gerçekleşemezdi çünkü Bolşevikler dahil Rusya devrimcilerinin büyük bölümü Geçici Hükümet'in desteklenmesini savunuyordu. Bolşeviklerin dayandığı metin de Lenin'in 12 yıl önce yazdığı İki Taktik'ti. Burjuva devrimi sonuçlanmadan, o günün koşullarında savaş sona erdirilip toprak devrimi yapılmadan, Geçici Hükümet'i devirme çağrısı yapmak, sosyalist devrim istemek akıl işi olmasa gerekti! Yarı feodal bir ülkede sosyalist devrim o güne kadar bilinen marksizme de tersti. İnsanın kendi yazdığına karşı çıkarak farklı bir devrim anlayışını savunmak zorunda kalması kolay iş olmasa gerek. Lenin bu amaçla teoride önemli değişiklikler yapacak ve demokratik ve sosyalist devrimin iç içe girmesini farklı yorumlayacaktı: önce sosyalist devrim ve bunun demokratik devrimin önemli görevlerini tamamlaması...

Bu yepyeni teorik anlayış da ancak başarılı uygulamadan sonra geçerlik kazanabilecekti.

Teorinin doğruluğu ancak onun hayata geçirilebilmesiyle ortaya çıkar.

Bir teorinin hayata geçirilememesi, onun yanlışlığını göstermez, denir. Doğru olduğunu da göstermez ve işin bu tarafı genellikle unutulur.

Belirli bir zaman diliminde ve belirli bir mekanda başarılı sonuç veren teori, başka bir mekan ve zamanda aynı sonucu vermeyebilir. Burada teorinin yıkımı ya da genel geçerliliğinin kalmaması genellikle pratik üzerinden gerçekleşir. Teorik olarak istediğiniz kadar tartışın; yeni ve başarılı pratik yoksa eski teori geçerliliğini sürdürecektir.

1960'lı yılların ikinci yarısında Mihri Belli "pratiğin içinde şekillenen teori"den söz eder, Hikmet Kıvılcımlı da buna karşı çıkardı. İkisi de haksızdı. Temel bazı teorik belirlemeler olmadan pratiğin içinde şaşırıp kalırsınız. Konunun diğer yanı ise, ne kadar başarılı örneklerle dayanırsa dayansın teoriye mutlak bağlı kalmamak, yaşananları pratiğin gerektirdiği değişiklikleri yapmaktır.

Teori gerçekleştirilemediğinde geçerliliğini önemli oranda kaybeder.

Küçük ve sınırlı bir örnek olarak da olsa 1982-2009 arasında yayımlanan Yazın Dergisi'ni vereceğim.

Osmanlı ve TC tarihinde bir Avrupa ülkesinde çıkıp, buradan Türkiye'ye giden, 11 yıl da burada yayınlanan ikinci dergidir. İttihat ve Terakki'nin başlangıçta Paris'te çıkan dergisi de böyle bir süreç izlemişti. Yazın farklı olarak ülkeye taşınmamış, Almanya ve Türkiye'de birlikte yayımlanmıştı.

Başlangıçta böyle bir dergiye taraftar olan kimse yoktu denilebilir. Politik bir derginin içinde kültür sayfasının da bulunması yeterlidir diye düşünülüyordu. Almanya'da böyle bir dergiye talep olduğunu hissetmemek mümkün değildi ama bunu hissedebilmek için edebiyat toplantılarına gitmeniz ve oradaki havayı görmeniz gerekirdi. Buralara gideceksiniz, tartışmalara katılacaksınız ki mesela Fakir Baykurt gibi adı bilinen bir yazar dergiye düzenli yazmayı kabul etsin. Ardından Server Tanilli ve 12 Eylül sonrasında ülkeden çıkıp Avrupa'ya gelmek zorunda kalmış diğer isimler gelsin. Bu insanların hepsinin solda olsa bile birbirinden farklı politik görüşleri vardı. Yazın sonuçta sol bir dergiydi ama solun şu veya bu örgütünün dergisi değildi. Çıkarıcıların tamamı belirli bir örgütün üyesi ya da taraftarıydı ama bu durum dergiye yansıtılmıyordu. Aksi durumda sosyal emperyalizmi savunan bazı yazarlar bu dergiye yazmazdı.

Dergiyi çıkarırken yayıncılık anlayışını sürekli düzeltmek, yeni çevrelere açılmak gerekiyordu. Dergiden hiç hoşlanmayanların arasında zamanın TKP çevresi de vardı. TKP Almanya örgütü 1980'li yıllarda bu partinin en güçlü örgütüydü. Yazın'a yazanlara pek de iyi gözle bakmadıklarını biliyordum ama biz bir ihtiyaca cevap veriyorduk ve bu politik çevrenin sayıca az da olmayan aydınları da tepelerinde duran ve bir şeyden anlamayan politik komiserlerden bıkmıştı.

Şunu da unutmamak gerekir; içerden engelleme olsaydı, böyle bir derginin yayını fazla sürmezdi ama engelleme değil teşvik vardı. Bu teşvik insanlar konudan anlamadıkları ve ne yapacaklarını da bilmedikleri için somut sayılmazdı ama en azından engel yoktu. Dokuz yıl sürekli gelişen bir derginin 1991’de İstanbul’da da yayınlanmaya başlaması ancak başarılı bir çizgiden sonra mümkün olabilecekti.

Örgütlü sol bu dergiyi genellikle okumazdı. Okumazsan okuma, sen kaybedersin!

Okurumuz büyük oranda sol ama örgütlü olmayan insanlardı.

Önce insanları ikna etmeye çalışsaydım, bu iş yapılamazdı. Önce yapılmaya başlandı, ilk başarılarla birlikte insan sayısı arttı ve böyle devam etti.

Bir iş yapılamıyorsa demokratik olmanın ya da öyleymiş gibi görünmenin ne anlamı var!

Önceki bir yazıda da sözünü etmiştim: Hannover’de yayımlanan Yeni Zamanlar adlı dergi yaklaşık 20 kişi tarafından çıkarılıyordu ve bizim gibi bütün işi birkaç kişinin yürüttüğü yapıya göre daha demokratikti; ama yürümedi, birkaç sayı sonra kapatılmak zorunda kalındı.

Geniş kollektivite ve taban demokrasisi yapılan iş çerçevesinde önemlidir. İş yapılamıyorsa bunların da önemi kalmaz. Türkiye de dahil dört kişi özellikle satış konusunda önemli destek veren birkaç arkadaşla birlikte iyi iş çıkarıyorduk.

Ortada iş yoksa gerisinin ne anlamı var!

Taban demokrasisi konusunda teorik tartışmaların yapıldığı toplantılardan sıkılırım ve en iyisi genellikle hiç katılmam. İş bilmiyorsan, yapamıyorsan, yapma yolunu da bulamıyorsan; demokratik olmanın ne anlamı var?

Burada taban demokrasisi, iş yapmamanın gerekçesi olur. Çok konuşulur ama ortada bir şey yoktur. Sanıyorum çok konuşulunca insanlar kendilerini yapmış gibi hissediyorlar ama bu hissin hayatta pratik karşılığı bulunmuyor.

Sol örgütlerin iç hesaplaşmalarını yapmaları gerektiği konusunda da, bambaşka bir konu olmakla birlikte, aynı anlayış geçerli oldu.

Önce tartışıp, insanları ikna edip, sonra bu işe başlamayı düşünseydik, aradan sekiz yıl geçti ve hala tartışıyor olurduk.

Yapabiliriz çünkü yapabilmenin ortamı açık olarak görülüyor. İnsanların çoğunluğu bunu görmüyorsa, bu onların sorunudur. Başlarsın ve ilk başarılarla birlikte katkı sunanların sayısı hemen artmaya başlar.

Burada tuzaklara düşmeden, yolunu şaşırmadan ilerlemek önemlidir ve asıl şimdi bir işe katılanlar arasındaki demokratik işleyiş önemlidir.

Bir iş yürüyor. Bu olmadıktan sonra taban demokrasisi hakkında yapılan teorik tartışmalar gevezelikten ileriye gitmez.

İnsanlara çağrı yapmakla olmuyor, genellikle kimse aldırıyor. Başarı henüz küçük de olsa görülmeye başlayınca fikir çok hızlı değişiyor.

Bu riskli bir yoldur, başarılı olamazsanız ağır bir fatura ödemek zorunda kalabilirsiniz.

Politikada ne yapıldığı kadar bunun ne zaman yapıldığı da önemlidir. Bugün bir şey yaparsınız, anlamı vardır, ama beş yıl sonra bu anlam kaybolabilir.

Uzun uzun tartışırken pekala zaman geçebilir ve artık tartışılan işi yapmanın, o da yapılabilirse eğer, anlamı kalmamış olabilir.

Zamanı kaçırmamak çok önemlidir.

Her zaman iyi denetlenen merkeziyetçilikten yana oldum ve solun tarihindeki başarılarla da bu anlayışın büyük rol oynadığını savundum.

Başarılarla birlikte katılım arttıkça uygun değişikliklere yönelmeyi de bilmeniz gerekiyor.

Lenin'in Nisan Tezleri'ndeki tutumu bence politik hayatındaki en önemli dönüm noktasıdır. Sadece Bolşeviklerin değil o yıllarda bu adı taşıyan sosyal demokratların büyük çoğunluğunu hiçe sayıyor ve kendi fikrinde diretiyor.

Haklı olmaz yetmez, diretebilmek gerekir ve O da bunu yapıyor.

Haksız çıksaydı tarihten silinirdi.

Yıllar önce dokümanter bir film izlemiştim. 1905 devriminin yenilgisinden sonra ülke dışına çıkmak zorunda kalan Lenin ve Troçki, Londra'da Karl Marx'ın mezarı başında karşılaşırlar.

Troçki Lenin'e: "Tarih seni dipnot olarak bile anmayacak" der.

Lenin de "O tarihi kimin yazacağına bağlıdır" diye cevap verir.

Yapabilen yazar...

Birlikte yazarsın, sonra geriye düşüverirsin; bu da olabilir.

Bu işler böyledir!